SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

3.11.2020

Yhteisöt ja palvelut osasto
Toimintakyky-yksikkö
Anne Kanto-Ronkanen
erityisasiantuntija

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Kunta- ja terveysjaosto

Viite: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

VETERAANIPALVELUIDEN TOIMIVUUS JA RAHOITUKSEN RIITTÄVYYS

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan 33. luvun 50. Veteraanien tukeminen määrärahat muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta. Keskeisimpiä lakeja korvausten maksamiseen ovat sotilasvammalaki (404/1948) sekä laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta (1184/1988) sekä laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta (54/2019), joka tuli voimaan 1.11.2019. Viime marraskuun alusta tulleen lain muutoksen jälkeen myös tunnuksen omaaville rintamaveteraaneille ovat kotiin vietävät palvelut maksuttomia.

Sotainvalidien ja rintamaveteraanien määrä laskee tulevina vuosina voimakkaasti arviolta 20- 25% vuodessa. Heidän keski-ikänsä on noin 95 vuotta. Korkean ikänsä vuoksi he tulevat tarvitsemaan entistä enemmän hoito- ja kuntoutuspalveluja kotona tai palveluasumisessa.

Hallitusohjelmassa todetaan, että ikääntymisen myötä veteraanien ja heidän läheistensä tuen tarve lisääntyy. Sotiemme veteraanien tuki ja palvelut turvataan. Varmistetaan, että palvelut toteutuvat laadukkaina kaikkialla maassa. Valtiokonttori seuraa palvelujen toteutumista sekä tarvittaessa Valtiokonttori antaa lisäohjausta kunnille palvelujen järjestämisestä. Aluehallintovirastot seuraavat ja valvovat veteraanipalvelujen toteutumista osana sosiaali- ja terveyspalvelujen valvontaa.

Kunnat ovat hyvin eri tavoin järjestäneet sotainvalidien ja rintamaveteraanien palvelut, eivätkä välttämättä kaikki veteraanit ole saaneet heille kuuluvia palveluja. Valtiokonttori ja veteraanijärjestöt yhdessä ovat tiedottaneet viime vuonna runsaasti kuntia veteraanipalvelujen järjestämisestä sekä niiden sisällöstä. Valtiokonttori on lisäksi tehnyt ohjekirjeen kunnille sekä lähettänyt kaksi kuntatiedotetta palvelujen järjestämisestä sekä kunnille maksettavien korvausten hakemisesta. Valtiokonttori tiedottaa säännöllisesti ja vastaa kuntien kysymyksiin palvelujen järjestämisestä.

Kuntoutustoimintaan varatut määrärahat ovat riittäneet hyvin, joinain vuosina niitä on jäänyt käyttämättä ja kunnat ovat palauttaneet rahoja. Viime vuoden

lakimuutoksessa kotiin vietävien palvelujen kustannusten arviointi on ollut haastavaa, miten paljon ja minkälaisia palveluja veteraanit tarvitsevat, koska tilanne veteraanien kohdalla voi muuttua nopeastikin. Veteraanien korkeasta iästä johtuen tulevina vuosina palvelut painottuvat kotiin vietäviin palveluihin sekä palveluasumiseen, että ympärivuorokautiseen hoitoon ja palveluihin palveluasumisessa.

Korona tilanteen takia veteraanien laitoksissa järjestettävät kuntoutusjaksot loppuivat maaliskuussa, kuntoutuslaitokset sulkivat ovensa. Osa kuntoutuslaitoksista avasi kuntoutustoiminnan vähitellen kesäkuussa osa vasta elokuussa. Myös avokuntoutuspalvelut olivat osin tauolla. Sitä vastoin kotiin vietävät muut palvelut toimivat myös koronan aikana. Lisäksi korona epidemian toisen aallon vaikutuksia, esimerkiksi kasvokkain tapahtuvaan kuntoutukseen, emme vielä tiedä. Valtiokonttori on vaihtanut laitoskuntoutuksia avokuntoutuksiin, mutta voi olla, ettei kaikki kuntoutus ehdi toteutua tämän vuoden puolella ja rahoja palautuu takaisin.

Korona on koettelut veteraaneja kuten muutakin iäkkäämpää väestöä. Sotainvalidien hoito- ja veljeskotien neuvontapalvelut ovat toimineet korona aikana, mutta kotikäynnit ovat olleet tauolla ja yhteyttä on pidetty puhelimella. Huoli veteraanien kunnon huononemisesta sekä puolisoiden jaksamisesta on suuri, kun laitos- ja avokuntoutusjaksot ovat olleet tauolla.

Viime vuoden lopussa (1.11.2019) voimaan tullut uudistus rintamaveteraaneille korvattavista kotiin vietävistä palveluista on arviomääräraha. Kunnat ovat ensimmäistä kertaa arvioineet kokonaiselle vuodelle (2020) tarvitsemansa rahoituksen ennakkoon kotiin vietävien palvelujen järjestämiseksi. Kunnat arvioivat vuoden 2020 alussa tarvitsevansa rahaa 187 miljoonaan euroa. Osa kunnista palautti rahaa takaisin vuodelta 2019 yhteensä 9 miljoonaan euroa. Kunnilla oli mahdollisuus hakea lisärahoitusta syyskuussa 2020, jolloin kunnat hakivat lisärahoitusta 24,7 miljoonaa euroa. Todelliset tämän vuoden kulut selviävät vasta vuoden 2020 tilinpäätösten yhteydessä, jolloin myös tiedetään, ovatko kunnat tarvinneet kaiken lisärahan, jota he arvioivat tarvitsevansa syyskuussa. Tämän vuoden kokemusten perusteella sekä huomioiden veteraanien määrän vähenemisen, on vuodelle 2021 varattu 33.50.58 momentille
132 020 000 euroa. Tämän hetkisen tiedon mukaan muiden momenttien kohdalla rahoitus on riittänyt kattamaan kuntoutuksen ja muiden palvelujen tarpeen.

Sotainvalidien korvaukset ja palvelut

Sotilasvammalain perusteella maksetaan sotainvalideille vamman vakavuuden eli haitta-asteen mukaan elinkorkoa. Lisäksi korvausta voi hakea mm. asunnonmuutostöistä, kotihoidosta kuten esimerkiksi ateriapalveluista, kotipalveluista, asumispalveluista palvelutaloissa, kotisairaanhoidosta ja apuvälineistä. Korvausta voi hakea myös kuntoutuksesta, laitoshoidosta, sairaanhoidosta ja matkakuluista. Korvauksia ja kuntoutusta haetaan

Valtiokonttorista. Kotiin vietävistä palveluista Valtiokonttori maksaa kuntien antaman arvion perusteella palvelujen järjestämisestä aiheutuneet kulut ennakkoon kunnille. Kunnat tai kuntayhtymät järjestävät sotainvalidien kotiin vietävät palvelut palvelusuunnitelman mukaisesti.

Sotainvalidien puolisoiden ja leskien sekä sotaleskien kuntoutus

Vuosittain annettavalla valtioneuvoston asetuksella määritellään sotainvalidien puolisoille, leskille ja sotaleskien kuntoutukseen käytettävä määräraha ja kuntoutuksen sisältö. Kuntoutusta haetaan Valtiokonttorilta. [Valtioneuvoston asetus sotainvalidien puolisoiden ja leskien sekä sotaleskien kuntoutuksesta vuonna 2020 (1268/2019)]

Rintamaveteraanien korvaukset ja palvelut

Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta sekä rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta perusteella järjestetään rintamaveteraaneille kuntoutusta ja kotiin vietäviä palveluja. Rintamaveteraanille tulee olla myönnetty rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnus. Rintamaveteraanien kotiin vietävistä palveluista tehdään palvelutarpeen arviointi, jonka perusteella kunta järjestää kotiin vietävät palvelut kuten mm. ateria-, siivous-, ja hoivapalvelut. Rintamaveteraanit voivat saada myös kuntoutusta sekä tuettua kotikuntoutusta. Valtiokonttori maksaa kunnille tai kuntayhtymille ennakkoon tammikuun lopussa kuntien arvion mukaan palvelujen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset.

Laki eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta (1039/1997)

Eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain perusteella kuntoutusta voivat saada esimerkiksi miinojen raivaukseen osallistuneet, sotien aikana puolustusvoimien hoitopaikoissa sairaanhoitotehtävissä palvelleet sekä karjan evakuointiin osallistuneet. Laissa on kirjaus, että heidän on pystyttävä luotettavalla tavalla osoittamaan osallistumisensa kyseisiin tehtäviin. Viimeisin muutos on tullut voimaan 2005, jolloin mainittuun lakiin lisättiin Neuvostoliiton partisaani-iskujen kohteeksi joutuneet sekä sotien aikana karjan evakuointiin osallistuneet henkilöt. Kuntoutusta haetaan Valtiokonttorilta.

Valtioneuvoston asetus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille maksettavasta rintama-avustuksesta vuonna 2020 maksettavasta rintama-avustuksesta (1269/2019)

Kertasuorituksena myönnettävä rintama-avustus voidaan myöntää Suomen sodissa vapaehtoisina palvelleille ulkomaalaisille rintamasotilaille, jotka asuvat Viron tai entisen Neuvostoliiton alueella tai Suomessa. Avustuksen myöntää Valtiokonttori.